

közül pedig három integrált szervezetben működik, főfoglalkozású könyvtárossal, szabadpolcos térrel. Az integrálható könyvtárak száma már csak négy-öt. Az összevonást olyan vállalatok esetében szorgalmaztuk, ahol hatékony önálló szakszervezeti könyvtár működik, de a szakkönyvtár állománya nem számottevő, vagy olyan 800–1200 dolgozót foglalkoztató vállalatoknál, ahol önálló szakkönyvtár és önálló szakszervezeti könyvtár működtetése külön-külön nem gazdaságos. Így az egyesítés mindkét könyvtártípus számára előnyös.

A munkahelyeken nemcsak a tervezéshez, fejlesztéshez, de a napi feladatok ellátásához is nélkülözhetetlen a szakmai információk és dokumentumok közvetítése. Ez a fontos feladat a műszaki könyvtárakra hárul. Jelenleg ezeknek a könyvtáraknak hálózati gondozása nincs megoldva. Szakmai (szakkönyvtári) központjaikkal alig van kapcsolatuk, gazdátlanok, elszigeteltek, nem ismerik eléggé még a meglévő információs lehetőségeiket sem. Az összevont könyvtárak műszaki állományának gyarapítását, az állomány feltárását, a különféle nem hagyományos könyvtári dokumentumok beszerzését nem vigyazza senki, nincs szakmai felügyelet. Kérdés: kinek kellene felügyelni az

összevont szervezetben működő műszaki könyvtárakat? Kézenfekvő, hogy a módszertani irányítást és a szakmai központokkal, illetve alközpontokkal való koordinálást az SZMT központi könyvtárak végezzék. Ezt leginkább az a tény indokolja, hogy a szakszervezet belül van a gyárkapun, és nem utolsósorban az, hogy a szakszervezet részt vesz a vállalat vezetésében. A központi könyvtárak ilyen hatókörbővítése elősegítené a szakszervezetek termelést támogató munkájának korszerűbb, jobb ellátását.

Meggyőződésem, hogy a lehetőségek ilyenféle kihasználásával, a személyi és tárgyi feltételek biztosítása mellett – ezek fejlesztése, illetve megteremtése egyébként is égetően szükséges – a szakszervezeti hálózatban jelentkező gondok legalább részben megoldódnának, a könyvtárak szolgáltatásaikkal fel tudnának zárkózni a tanácsi hálózathoz vagy lemaradásukból valamit behoznának.

Mindenki tudja, hogy *az olvasó munkások többsége a szakszervezeti könyvtárakat látogatja*, éppen ezért a társadalom nem mondhat le a könyvtárak általános és szakműveltséget szolgáló munkájáról.

Sövegiártó Lászlóné

A SZOT kulturális, agitációs és propaganda osztályának ajánlása

a szakszervezeti könyvtári hálózat középtávú feladataira

A SZOT elnökségének 1980-as határozatából adódó további tennivalók meggyorsítása, valamint az új feladatok és a változó körülmények miatt a SZOT titkársága 1986 januárjában áttekintette a szakszervezeti könyvtári hálózat, a munkahelyi könyvtári ellátás helyzetét és kialakította a középtávú fejlesztés alapvető irányait. A SZOT titkársága megbízta a SZOT kulturális, agitációs és propaganda osztályát, hogy irányelvek megjelentetésével segítse elő a kiemelt feladatok megvalósítását.

1. A társadalmi-gazdasági fejlődés sok tekintetben új módon fogalmazza meg a művelődés céljait és feladatait, igényelve, hogy a kul-

turális törekvések közvetlenebbül és szorosabban kapcsolódjanak az alapvető társadalmi folyamatokhoz. A gazdaság intenzív irányú fejlődése, a vállalati önállóság további növekedése, a munkahelyi irányításban végbemenő változások, a társadalmi demokratizmus szélesebb körű érvényesülése magasabb követelményeket támaszt az általános és szakműveltség terjesztésében, a mindennapi kultúra fejlesztésében, az egyének és a közösségek megújulási képességének kibontakoztatásában. A szakszervezeti könyvtárhálózat számára, amely közvetlenül kötődik a munkahelyek, a szakszervezeti alapszervezetek életéhez, különösen

fontos, hogy törekvéseit pontosabban igazítsa a konkrét gazdasági, termelési, mozgalmi szükségletekhez.

A szakszervezeti könyvtárak kapcsolódjanak azokhoz a munkahelyi törekvésekhez, amelyek a szervezettebb, jobb minőségű munkavégzésre, a piaci környezet változásaihoz történő gyorsabb alkalmazkodásra, a termelés intellektuális tartalmának növelésére irányulnak. Értékközvetítő szerepük fejlesztésével, a szocialista társadalomra jellemző értékek következetesebb támogatásával, széles körű aktivahálózatra építve, a munkahelyi kollektívák önálló törekvéseinek támogatásával legyenek továbbra is cselekvő részesei a szakszervezetek nevelő munkájának.

Munkájuk tartalmának kialakításakor számoljanak azzal, hogy növekszik a jelentősége az általános műveltség megalapozásának és bővítésének, a szakmai alap-, át- és továbbképzésnek, az új műszaki, technikai ismeretek gyorsabb terjesztésének, a közhasznú ismeretek bővítésének. Fordítsanak megkülönböztetett figyelmet a közéleti részvételhez, a mozgalmi feladatok színvonalasabb ellátásához nélkülözhetetlen ideológiai, politikai és szakszervezeti irodalom rendszeresebb és szélesebb körű hasznosítására.

2. A központi és az önálló munkahelyi könyvtárak fokozatosan készüljenek fel arra, hogy az olvasói, könyvtárhasználói szokások módosulásaival megnő az igény – a könyvkölcsönzések mellett – az egyéb szolgáltatások (például a hírlap- és folyóiratolvasás, a lemezhallgatás és -kölcsönzés, a gyors információk, a témafigyelőszolgálat, a videokazetták megtekintése) iránt. Különös gondot kell fordítani a gazdálkodás, a termelés, a mozgalmi élet információs szükségleteinek kielégítésére, elsősorban a szakirodalmi információs szolgáltatások bővítésére. Gyűjtőkörükbe – a jelenlegiek mellett – vonjanak be minden lényeges információhordozót: hangfelvételeket, filmeket, videot. A munkahelyek audovizuális anyagainak a könyvtár legyen a gyűjtő- és szolgáltatóhelye.

A központi és önálló könyvtárak fokozatosan, a lehetőségeknek megfelelően szerezzék be az aktív tájékoztatáshoz nélkülözhetetlen munkaeszközöket, a referenz kiadványokat, és az információközvetítés technikai berendezéseit (írásvetítő, gyorsmásoló, videomagneton, kasszázógép stb.).

3. A szolgáltatási feltételek javulásával párhuzamosan és arányosan bővíteni kell a könyvtárhasználók körét. Ismét növekszik a könyvtárak iránti érdeklődés, amiben a művelődési igények átrendeződése mellett a könyvtárak emelkedése is szerepet játszik. A könyvtári szolgáltatások iránti érdeklődés növekedése azonban nem teszi szükségtelenné a tudatos olvasószervezői munkát, mindenképp a „kezdő olvasókkal” való megkülönböztetett foglalkozást, akik a munkahelyeken találkoznak először a könyvtárral.

Továbbra is fontos feladatuk a könyvtáraknak a művelődésbeli esélyegyenlőtlenségek mérséklése, a könyvtárhasználói kör bővítése a fizikai dolgozók, a szakmunkástanulók köréből. Alakítsanak ki szorosabb, rendszeresebb kapcsolatot a munkahelyi kollektívákkal – szocialista brigádokkal, bizalmi csoportokkal – segítsék azokat, hogy a tudatformálás, az életmód-alakítás, az erkölcsi nevelés hatékonyabb fórumaivá váljanak.

A könyvtárhasználók igényeihez történő rugalmasabb, differenciáltabb alkalmazkodással, elsősorban az információs szolgáltatások bővítésével törekedjenek új rétegek bevonására, főként a műszaki-technikai fejlődésben, a termelés színvonalának emelésében fontos szerepet játszó munkahelyi értelmiségiek és magasan képzett szakmunkások megnyerésével.

4. A korszerűen működő szakszervezeti

könyvtári rendszer megvalósítása érdekében gyorsítani szükséges a szak- és a közművelődési könyvtárak már elkezdődött integrációját, illetve szorosabb együttműködését. Az egységes munkahelyi könyvtárhálózat fokozatos kialakítása természetesen nem lehet független a konkrét feltételektől: a munkahelyek adottságaitól, szakmai-információs igényétől, a közművelődési könyvtári ellátás feladataitól, a könyvtárak működési feltételeitől. Az elkövetkező években elsősorban a kis- és középüzemekben folytatódjon az integráció, de csak ott és olyan körülmények között, amikor az a könyvtári szolgáltatások feltételeit javítja. A nagyüzemekben a szakmai-információs szolgáltatás és a közművelődési könyvtár a szervezett önállóságot megtartva fokozottabban működjenek együtt.

A kettős funkciójú könyvtárak kezelésének módja – a SZOT titkárságának határozata értelmében – a szakszervezeti és a gazdasági szervek megállapodásától függ. Az egységes (szakszervezeti és műszaki) munkahelyi könyvtárak munkáját, működési körülményeit a szakszervezeti szervek kísérik folyamatosan figyelemmel abban az esetben is, ha az vállalati kezelésbe kerül. Ezeknek az intézményeknek a könyvtári szakirányítását továbbra is a szakszervezeti központi könyvtárak lássák el.

A munkahelyi könyvtárak integrációja mellett a közművelődési letéti I. és II. típusú szolgáltató helyek esetében a központosított letéti ellátás marad a jövőben is a célszerű állomány-szervezési mód.

Az egészségügyi intézményekben – ahol a feladat elvégzéséhez szükséges kórházi vagy állami támogatás biztosított –, a tanácsi hálózatokkal egyeztetve, a szakszervezeti könyvtári hálózatok támogassák a betegek és a dolgozók ellátására egyaránt alkalmas közművelődési könyvtárak létrehozását. E feladatok végrehajtására az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete és az Egészségügyi Minisztérium közösen útmutatót jelentetnek meg.

5. Fejleszteni szükséges a tanácsi és szakszervezeti, a munkahelyi és lakóhelyi könyvtári hálózatok közötti együttműködést, munkamegosztást, valamint bővíteni szükséges a könyvtárak kapcsolatait a közművelődés más intézményeivel.

A szakszervezeti könyvtárak – lehetőségeik szerint – vállaljanak részt a lakóterületi könyvtári ellátásból, ha a tanácsi szervektől erre megfelelő anyagi támogatásban részesülnek. A fenntartó szakszervezeti szervek kizárólag az

érintett tanácsi szervekkel történt írásbeli megállapodásban rögzített feltételekkel vállalják a lakóterületi ellátást. Az alapvetően lakóterületi jelleggel működő önálló szakszervezeti könyvtárak esetében a fenntartó szervek mérlegeljék a közös fenntartásba vétel lehetőségét, indokolt esetben az intézmény tanácsi kezelésbe adását.

A központi könyvtárak készüljenek fel arra, hogy betölthessék a kettős funkciójú könyvtárak szakmai és módszertani információs és koordinációs központjának szerepét a hozzájuk tartozó munkahelyek szakszervezeti-műszaki könyvtáraiban. Törekedjenek szorosabb együttműködésre az országos feladatkörű szakkönyvtárakkal, támaszkodjanak nagyobb mértékben az országos szakkönyvtárak információs szolgáltatásaira.

6. A könyv- és olvasáskultúra gyarapításában különösen eredményesnek bizonyulnak a dolgozók aktivitására, önálló kezdeményezéseire épülő művelődési mozgalmak, elsősorban a szocialista brigádok, bizalmi csoportok kezdeményezései. A könyvtárak legyenek szervezői, irányítói és lehetőségük szerint szinterei az olvasómozgalmi akcióknak (például az olvasó népert mozgalomnak, a műszaki könyvhónapnak), könyvbarát mozgalmaknak, a művelődés közösségteremtő lehetőségeinek. A szakszervezeti szervek segítsék elő olvasótá-

borok szervezését, elsősorban szakmunkástanulók részére. Támogassák az olyan „könyvesházak” kialakítását, ahol együtt nyújtják a könyvtári és könyvesbolti szolgáltatásokat. Mindenekelőtt a szakszervezeti irodalom terjesztésének legyenek bázisai a könyvtárak.

7. Alapvető fontosságú a könyvtárak működési biztonságának fenntartása és a szolgáltatások színvonalának lehetőség szerinti folyamatos bővítése. Ehhez egyre inkább szükséges, hogy a munkahelyek fokozottabb felelősséget vállaljanak a könyvtárak fenntartásában, működtetésében, a dolgozók művelődésében. A könyvtárak fenntartói és az intézmények vezetői közösen vizsgálják felül könyvtárirányító tevékenységüket, és a feladatok következetes rangsorolásával, ésszerű takarékossgal,

a könyvtári munka arányos támogatásával, valamint a saját bevétel feltételeinek megteremtésével törekedjenek a könyvtárak működési biztonságának fenntartására, az új szolgáltatások bevezetésének finanszírozására.

Javasoljuk a szakszervezeti szervezeteknek, hogy a központi könyvtárak szakmai irányításával minden munkahelyen vizsgálják meg a könyvtári munka korszerűsítésének, továbbfejlesztésének helyi lehetőségeit, különös tekintettel a társadalmi munkás könyvtárosok és a főfoglalkozású könyvtárosok felkészültségére, munkájuk anyagi és erkölcsi elismerésére, a könyvtárak közötti együttműködési formák fejlesztésére, a letétek hatékonyabb működtetésére.

Budapest, 1986. január

A SZOT titkárság határozata

a szakszervezeti könyvtári hálózat, a munkahelyi könyvtári ellátás továbbfejlesztésére

A SZOT titkársága szükségesnek tartja a szakszervezeti könyvtári hálózat továbbfejlesztését, a SZOT elnökség 1980-as határozatában foglalt tennivalóknak megfelelően. A könyvtárakat a munkahelyi élet és a nevelő munka, valamint a munkahelyi művelődés egyik alapintézményeként szükséges kezelni. Alapvető funkciójuk a munkahelyek közművelődési könyvtári ellátása.

1. A könyvtárak kapcsolódjanak közvetlenebbül a munkahelyi képzéshez, továbbképzéshez és átképzéshez. Segítsék az emberek mindennapi életéhez nélkülözhetetlen ismeretek megszerzését. Rugalmasabban alkalmazkodó szolgáltatásaikkal biztosítsák a munkahelyi értelmiségiek igényeinek kielégítését is. Kezdeményezzenek olvasómozgalmi akciókat, könyvbarát mozgalmakat, segítsék a szocialista brigádok művelődési törekvéseinek megvalósulását.

2. Egységes, korszerű munkahelyi könyvtárhálózat fokozatos kialakítására van szükség. A VII. ötéves tervben a fejlesztési forrásokat elsősorban az önálló helyiséggel, a főfoglalkozású könyvtárossal rendelkező könyvtárakra, valamint a munkahelyi szakkönyvtári és köz-

művelődési feladatok integrált ellátására alkalmas könyvtárakra szükséges fordítani.

A munkahelyi szak- és közművelődési könyvtárak közötti integráció, illetve együttműködés további erősítésére van szükség. A kettős funkciójú könyvtárak – a szakszervezeti szervek és a gazdasági vezetés megállapodásától függően – egyaránt lehetnek szakszervezeti, vagy vállalati kezelésben.

3. Javítani kell az információ-szolgáltatást, s ennek technikai és szakmai feltételeit.

A központi és a munkahelyi integrált könyvtáraknak fel kell készülniük az olvasók helybenhasználat iránti (folyóiratok olvasása, hanglemezek hallgatása, videokazetták megtekintése, szakmai információk igénylése) igényeinek kielégítésére. Gyűjtőkörükbe vonjanak be új információhordozókat. A munkahelyek audiovizuális anyagainak a könyvtár legyen a gyűjtő- és szolgáltatóhelye. A szakszervezeti könyvtárak működjenek jobban együtt az országos feladatkörű szakkönyvtárakkal.

Távlatilag elő kell készíteni a központi szakszervezeti könyvtárak bekapcsolódását a kiépülő országos könyvtári számítógépes hálózatba.